

SZEMLE

Petrik-emlékkötet. Szerkesztette NAGY Anikó. Bp. 1996. OSzK, 87 l. (Az Országos Széchényi Könyvtár füzetei 8.)

Az Országos Széchényi Könyvtár néhány éve indított füzetsorozata a könyvtáros szakma legváltozatosabb területeinek ad publikálási lehetőséget. A nyomdatörténetet, restaurálást, sajtótörténetet, olvasáskutatást reprezentáló kiadványok után ezúttal a magyar nemzeti bibliográfia egyik jelentős személyiségének, Petrik Géának állít emléket.

Petrik Géza születésének 150. évfordulóján a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Bibliográfiai Szekciója, az Országos Széchényi Könyvtár és a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete szervezett tudományos megemlékezést. Az előadások jegyzetekkel kiegészített változatát Nagy Anikó szerkesztette kötetként. A dolgozatok tárgyilagos tisztelettel közelítik meg a könyvkereskedőből bibliográfussá lett Petrik kudarcoktól sem mentes pályáját és értékelik tevékenységének máig élő hatását.

Kégli Ferenc *Petrik Géza élete és munkássága* című tanulmányában az antikvárius és bibliográfus pályáját egységben tekintve térképezi fel a retrospektív nemzeti bibliográfia jelentős alakjának tevékenységét és korrigálja a legújabb szakirodalom (UMIL) téves adatait is. Varga Sándor „obsitos könyvárús” többször foglalkozott már Petrik különböző bibliográfiai köteteinek kiadástörténetével (Magyar Könyvszemle, 1980. 264–279., 1987. 19–31., 146–150.) illetve *A Magyar Könyvkereskedők Egyesületének alapításával* (Bp. 1980.). Ezúttal csatlakozva Kégli tanulmányához, *A könyvkeres-*

kedelem – a nemzeti bibliográfiáért c. összefoglalásában a két könyves szakma egymásrautaltságához szolgáltat adalékokat. Írása után idézhetjük Zöld Ferenc dolgozatát, aki mint gyakorló könyvkiadó *A Magyar Nemzeti Bibliográfia és a kereskedelmi bibliográfiák könyvkiadói hasznosításához* fűz, a mai könyvkiadási helyzetet is minősítő, megszívlelendő gondolatokat.

Petrik munkásságának folytatói, az Országos Széchényi Könyvtár bibliográfiai műhelyeinek szorgos munkásai számolnak be tevékenységükről a kötet további lapjain. A Régi Magyarországi Nyomtatványok Szerkesztőségében több, mint negyedszázada folyik az a feltáró és regisztráló munka, amelynek eredményeképpen megjelenhettek a Petrik-féle bibliográfiák kiegészítő kötetei és a használathoz nélkülözhetetlen alapvető segédletek, a nyomda- és kiadástörténeti mutatók (Pavercsik Ilona: *A Petrik-bibliográfia kiegészítései*). A Petrik V–VIII. kötetei a 18. századi könyvkiadás feltérképezésével az irodalomtörténészek számára nélkülözhetetlen kézikönyvsorozatot tettek teljessé. Történeti visszatekintést olvashatunk Szabó Sándor tollából (*Retrospektív nemzeti bibliográfiák Petriktől napjainkig*), de utal a szerző arra is, milyen bibliográfiai munkálatok hiányoznak vagy maradtak töredékesen személyi és anyagi feltételek hiányában. A számítógépes bibliografizálás kérdéseivel foglalkozik Berke Barnabásné tanulmánya (*A kurrens magyar nemzeti bibliográfiai rendszer mai problémái*), felhívja a figyelmet arra, hogy szakmai felkészültség, bibliográfiai szolgálat mellett a nemzeti bibliográfiaiak további sorsának kulcsszavai „a szűkös pénzügyi fedezet” és az „állami feladatvállalás” lesznek.

Gazda István tudománytörténész összefoglaló értékelését (*Petrik könyvészetének helye a magyar művelődéstörténetben*) hagyjuk ismerettségünk végére, mert benne nemcsak Petrik áldozatvállaló tevékenységének, hanem könyvtárosok százainak szolgálat igazságát, amikor leírja: „kortársai nemigen óhajtották a tudósok sorába emelni, elvégre alig tett valamit: két évszázad magyar irodalmát, a szépirodalmi műveket és a szakkönyveket, a tankönyveket és a gazdasági könyveket, valamint a hungarikák egy részét emelte felszínre a feledés homályából, hogy azután tudósok százai az ő műve segítségével írhatták meg kisebb-nagyobb diszsertációjukat, s lehessenek taggá fontos vagy kevésbé jelentős tudós társaságokban”.

NÉMETH S. KATALIN

Ladányi Erzsébet: Az önkormányzat intézményei és elméleti alapvetése az európai és hazai városfejlődés korai szakaszában. Bp. 1996. Márton Áron Kiadó. 194 l. (Studia Theologica Budapestinensia. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának sorozata 15.)

A hazai jogtörténetírás kiváló művelőjének, Ladányi Erzsébetnek ez a munkája lényegesen közelebb visz bennünket a magyarországi város-történet korai szakaszának ismeretéhez. Nem úgy, mintha városaink kialakulásának társadalmi vagy gazdasági tényezőit vizsgálná, hanem a kérdéshez speciálisan a jogtörténet oldaláról közelít. A szerző ebben az esetben, mint maga is leszögezi, a „jogelméleti és intézménytörténeti elemek és kialakulásuk vizsgálatát tekintette fő feladatának.” Páratlan szakirodalmi ismeretek, a római és a kánonjogban való széleskörű tájékozottság, kifinomult kritikai érzék és módszer birtokában tudja elhelyezni a magyarországi jelenségeket az egész európai fejlődés vonalában. Ennek megfelelően a munka nagyobbik fele az elsősorban szóbaveendő európai országok, Franciaország, Anglia, Olaszország és a Német Birodalom városjogi viszonyait, terminológiai kérdé-

seit mutatja be s ezen az alapon tudja igazán értékelni a római és a kánonjognak Magyarországon való korai érvényesülését városaink jogi életében, a város jogi személyiségében. Mindehhez rendkívül bonyolult terminológiai kérdéseket kellett a legegzaktabb finomságú fejtegetésekkel tisztázni, azt, hogy ezek mennyiben meghatározói a város-létnek. Különösen fontosak ezek a meghatározások a városok kiváltságleveli előtti korszakára vonatkozólag, illetve, ha az ilyen kiváltságleveli teljes hiánya állapítható meg, mégis világos maga a város-lét. Természetesen sok probléma megtárgyalására kerül sor: a város és környék, város és egyházi szervezet és sok más egyéb tekintetben. Nem feladatunk itt, hogy részletesebben kitérjünk az egyes tárgyalásra kerülő különböző magyarországi városok, Körmend, Radna, Nagyszombat és a „katonai kommuna”-ként meghatározott Sopron speciális viszonyaira, csak annak fontosságát szeretnénk itt aláhúzni, hogy nézetünk szerint a szerzőnek sikerült véglegesen tisztázni a székesfehérvári állítólagos alapítóleveli olyan sokat vitatott kérdését. Ugyancsak nagyon fontosak azok a fejtegetései, amelyek arra vonatkoznak, hogy bár sem Esztergomnak, sem Székesfehérvárnak nem volt külön kiváltságlevelle, mégis királyi székhely voltuknál fogva különlegesen előkelő helyet foglaltak el a magyar városok sorában, s hogy kiváltságleveli nélkül is más városok kiváltságleveli gyakran hivatkoznak ezek „libertas”-ára. A szerző itt pontos analógiát talál abban, hogy sem Párizsnak, sem Londonnak nem volt kiváltságlevelle, mégis tömegesen kapták meg más városok az ő „libertas”-ukat. A magyar városi fejlődés, városjog tehát ezen a téren is szinkronban volt Európával.

CSAPODI CSABA

V. Ecsedy Judit: Titkos nyomdahelyű régebbi magyar könyvek 1539–1800. Bp. 1996. Borda-Antikvárium. 246 l.

A Borda-antikvárium kezdeményezésére és V. Ecsedy Judit értékes munkájával új kötetekkel gyarapodott a magyar könyvtörténeti irodalom: